

Маріанна Іванівна Стегней

*доцент кафедри обліку та фінансів Мукачівського державного університету
к.е.н., доц.*

ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В сучасних умовах гострої необхідності реформування національної економіки, що супроводжується соціально-економічними перетвореннями на селі, одним із пріоритетних напрямів державної політики має бути розв'язання супутніх проблем екологоорієнтованого розвитку сільських територій, виробництва екологобезпечних продуктів харчування, використання й охорони земель, збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, що є вагомими факторами переходу на засади сталого розвитку та гарантування екологічної і продовольчої безпеки населення. Переведення сільських територій на екологобезпечний шлях розвитку та виробництво екологічної сільськогосподарської продукції дозволить вирішити низку гострих соціально-економічних й екологічних проблем і є одним із найскладніших етапів реформ в Україні.

Стратегічні інтереси нашої країни полягають у забезпечення концепції сталого розвитку, яка в першу чергу базується на раціональному використанні, охороні та відновленні природно-ресурсного потенціалу і збереженні довкілля. Це обумовлює необхідність узгодження національної політики у сфері реструктуризації, модернізації і розвитку індустріальних секторів економіки, а також вирішення питань охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, формування та запровадження цих механізмів на ринкових засадах економіки [6, 37].

Нині цілком обґрунтовано можна стверджувати, що ця концепція сталого розвитку є квінтесенцією світової наукової думки. Завдяки цим розробкам прогресивне людство замислилося про збереження місця існування, тим самим зроблено спробу переходу до ноосферних принципів існування, розроблену ще В. Вернадським. Еволюція природних і соціальних систем проявляється в закономірностях циклічно-генетичної динаміки, витках спіралі, що звужуються, тенденціях диференціації та ускладнення цих систем [4, 100].

Досліджуючи сталій розвиток з погляду трансформації світової економіки, Є.Ю. Какутич до основних екологічних орієнтирів відносить:

- екологічно орієнтовану науково-технічну, інноваційну, інвестиційну політики, розвиток економічних методів регулювання природокористування і вирішення природоохоронних проблем за рахунок об'єктів господарювання;

- зниження техногенного тиску на природу, перехід на нові методи антропогенної діяльності, екологічно безпечні технології, формування ринку екопослуг, збалансованої сфери споживання, в основі якої лежать принципи раціональності і безвідходності;

- створення систем моніторингу довкілля, систем екологічного інформування населення;

- сприяння розвитку легкої промисловості, виходячи із забезпеченості місцевими ресурсами, а також залучаючи вторинні сировинні ресурси, що дасть змогу швидко наситити споживчий ринок відповідного регіону;

- реорганізацію галузевої структури регіональних господарських комплексів, особливо старопромислових районів України з обмеженням нового будівництва, якщо воно не пов'язане із забезпеченням населення товарами широкого споживання – поліпшенням умов життя, оздоровленням, відпочинком [3, 70].

Всі зазначені орієнтири є актуальними і для забезпечення екологічнобезпечного розвитку сільських територій, проте можна зробити уточнення стосовно передостаннього орієнтиру. Для сільських територій доцільним є розвиток не лише легкої промисловості, а всіх альтернативних видів діяльності.

Вирішення завдань функціонування сільських територій на засадах сталого розвитку неможливе без створення системного механізму. Основне його призначення полягає в поступовому забезпеченні передумов для впровадження екологічно чистих технологій.

Справедливою є думка, що глобальний економічний розвиток супроводжується незбалансованою експлуатацією природних ресурсів. Наслідки такої економічної діяльності негативно впливають на навколишнє середовище, що призводить до виснаження ресурсного потенціалу, погіршення якості довкілля та зростання витрат на відтворення природної рівноваги. Для країн, орієнтованих на стале економічне зростання, збереження навколишнього природного середовища є головним аспектом стратегії їхнього прогресу, оскільки

досягнення стану екологозбалансованого самопідтримуючого розвитку, по суті, тотожне зростанню якості життя й добробуту при зменшенні екологічного навантаження [2, 12].

Серед ключових суспільно-політичних та науково методологічних основ формування та розвитку сільських територій В.В.Юрчишин зазначає, що однією із заporук відроджувального успіху є, з одного боку, його базування на чітких стратегічно концептуальних вихідних засадах, а з іншого – синхронізація відроджувальних процесів на всіх рівнях – державному, регіональних та безпосередньо виробничому. Поряд з державною достатньо відповідальною повинна бути роль регіональних рівнів управління [8, 62]. Сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни означає, зрештою, таке функціонування її народногосподарського комплексу, коли одночасно забезпечуються: задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення; раціональне та екологобезпечне господарювання й високоефективне використання природних ресурсів; підтримання сприятливих для здоров'я людини природно-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення і примноження якості довкілля та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва. Інакше кажучи, сталий розвиток – це насамперед економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля [5, 20].

Сільські території вирізняє той факт, що вони становлять певну біоекономічну систему, це пояснюється тим, що їх розвиток тісно пов'язаний із сільським господарством. Саме тому принципи екологічності, сталого розвитку є для неї пріоритетними.

Сталий економічний розвиток системи будь-якого рівня ієрархії та функціональної спрямованості означає її здатність зберегти стабільне збалансоване зростання. Збалансованість має досягатись у взаємодії як елементів цієї системи, так і її цілого зі своїми надсистемами (макро- та мегарівнів), а також екологічною і соціальною підсистемами, що взаємодіють із нею [7, 38].

Якщо в розвитку розвинених країн за попередні десятиліття досягнуто сталості й стабільності, то в Україні необхідно активно і взаємопогоджено використовувати всю сукупність наявного природного потенціалу та факторів відтворення, що гарантують як власну

продовольчу безпеку, так і утвердження провідного становища країни на зовнішніх продовольчих ринках [1, 67].

Складність вирішення завдань забезпечення екологобезпечного розвитку сільських територій зумовлена кризовими явищами в економіці, особливостями життя сільського населення та специфікою сільського господарства. Для забезпечення засад сталого розвитку сіл необхідно створити економічні, правові та організаційні умови для раціонального землекористування й охорони ґрунтів, доцільно дотримуватися еколого безпечних систем землеробства. Попри успішний процес роздержавлення та приватизації, важливо зберегти державний контроль за сільськогосподарськими землями та територіями цінних й унікальних екосистем. Доцільною й результативною може бути подальша оптимізація структури земельного фонду шляхом перепрофілювання низькопродуктивних та екологічно нестійких земель.

1. Амбросов В. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі // Економіка України – 2009 – №1. – С. 67–73.
2. Данилишин Б., Веклич О. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля // Вісник НАН України – 2008 – №5. – С. 12–18.
3. Какутич Е.Ю. Устойчивое развитие как концептуальная основа трансформации мировой экономики // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1 – С. 62–74.
4. Ноосферогенез і гармонійний розвиток / В.Я. Шевчук, Г.О. Білявський, Ю.М. Сатаккін, В.М. Навроцький. –К.: Геопринт, 2002. – 127 с.
5. Трегубчук В. Концепція сталого розвитку для України // Вісник НАН України. – 2002. – №2. – С. 16–25.
6. Харічков С.К., Андреева Н.М., Мартинюк О.М. Інституційні передумови та механізми активізації екологічно чистого виробництва в контексті сталого розвитку України // Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика: У 2 т. / За наук. ред. д.е.н., проф. Є.В. Хлобистова; ДУ «ІЕПСР НАН України», СумДУ, НДІ СРП. – Сімф.: АРІАД, 2011. – Т. 2. – С. 37–50.
7. Шубравська О. Сталий економічний розвиток: поняття і напрям досліджень // Економіка України – 2005. – №1. – С. 36–42.
8. Юрчишин В.В. До проблем майбутнього вітчизняного села і селянства // Вісник аграрної науки. – 2007. – №3. – С. 61–64.

Тезиси надійшли до редакції 30.01.2014.